

Практическая проверка эффективности социально-педагогических условий формирования качеств личности подростков в процессе социализации путем приобретения социально-педагогических знаний педагогами-организаторами клубных объединений по месту жительства. Анализируются механизмы привлечения социальных педагогов, педагогов клубов по месту жительства не только в процесс приобретения знаний, но и в практическую деятельность.

Ключевые слова: социально-педагогические условия, качества личности подростков, эффективность социально-педагогических условий, содержательный досуг подростков.

Malkov D. Yu. Efficiency Socially-pedagogical Conditions of Formation of Qualities of the Identity of Teenagers

In article it is opened efficiency socially-pedagogical conditions of formation of qualities of the identity of teenagers. Practical check of efficiency socially-pedagogical conditions on formation of qualities of the identity of teenagers in socializing process happened through acquisition socially-pedagogical knowledge teachers – organizers of club associations in a residence. Mechanisms of inclusion of the social-teachers, club's teachers in a residence not only in process of mastering by knowledge, but also in practical activities are analysed. It is revealed that the club's form in a residence is real base of interaction of social institutes on the organization of substantial leisure of teenagers for a residence.

Key words: socially-pedagogical conditions, qualities of the identity of teenagers, efficiency socially-pedagogical conditions, substantial leisure of teenagers.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ковчина І. М.

УДК 364-785.14-053.9:2-483

О. Ю. Новікова

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОГРАМА АДАПТАЦІЇ ЛЮДЕЙ
ПОХИЛОГО ВІКУ В СТАЦІОНАРНИХ ЗАКЛАДАХ
СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Соціалізація людини, зокрема людини похилого віку, в умовах інформаційного суспільства відрізняється від попередніх епох тим, що вона пов'язана, в першу чергу, з особливостями динамічної соціокультурної реальності інформаційного суспільства. Процес старіння

населення України набирає обертів і сьогодні кожен п'ятий громадянин країни подолав 60-річний рубіж. Соціокультурна перебудова, транзитивний характер української економіки, демографічні зміни призвели до ускладнення соціалізаційно-адаптаційних процесів найбільш соціально незахищених, мінімально підготовлених до змін верств населення, передусім людей похилого віку.

Частина представників старшої вікової групи перебуває в стаціонарних закладах соціального обслуговування, в яких зміст та практика роботи з підопічними залишилися з радянських часів здебільшого незмінними. Суспільство залишає проблеми соціалізації людей старшого віку поза своєю увагою, не займається розробкою соціально-педагогічних технологій та програм сприяння соціальної адаптації геронтологічної групи населення.

Усе зазане свідчить про актуальність розробки й впровадження соціально-педагогічної програми адаптації людей похилого віку в стаціонарних закладах соціального обслуговування в умовах інформаційного суспільства.

Мета статті – науково обґрунтувати й розробити соціально-педагогічну програму адаптації людей похилого віку в стаціонарних закладах соціального обслуговування в умовах інформаційного суспільства.

Проблеми людей похилого віку досліджувались соціологами (М. Александрова, А. Дмитрієв, З. Саралієва, В. Шапіро). Значний внесок у розвиток соціальної геронтології внесли: психолог Б. Ананьєв, який обґрунтував необхідність комплексного підходу до процесу старіння; сучасні геронтологи Г. Абрамова, В. Альперович, А. Лідерс, А. Козлов, Р. Яцемирська, а також зарубіжні автори – А. Адлер, Е. Берн, Е. Фромм, К. Хорнц, Т. Шибутані. Накопичено значний теоретичний матеріал та емпіричний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку (Р. Вебер, Н. Дементьєва, Е. Карюхін, О. Краснова, І. Лотова, Є. Холостова, Н. Щукіна та інші). З'явився ряд наукових досліджень соціально-педагогічний компоненту в системі соціального захисту населення (В. Бочарова, М. Гурьянова, І. Липський, В. Нікітін); питання організації соціально-педагогічної підтримки людей похилого віку (Н. Басов, В. Фокін, Н. Шмельова та інші); технології соціально-педагогічної роботи (Б. Алмазов, Н. Гарашкіна, Л. Мардахаєв, С. Харченко та ін.). Особливе місце в працях науковців займають питання щодо становища людей похилого віку в будинках-інтернатах. Даній темі присвятили свої дослідження В. Болтенко, Н. Дементьєва, В. Катюхін, В. Фокін та інші. Уваги заслуговують дослідження з соціальної психології та соціальної педагогіки щодо соціальної адаптації людей похилого віку до нових умов життя в стаціонарних закладах соціального обслуговування. У зазначених роботах доведено ефективність соціально-психологічної підтримки літніх людей (Х. Порсева), розроблено концепцію підготовки соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку (Ю. Мацкевич),

визначено етапи, фактори, механізми соціальної адаптації вказаного вікового контингенту до нових умов життєдіяльності (Т. Коленіченко).

Соціальна адаптація людей похилого віку до умов інформаційного суспільства – одне за найважливіших завдань соціальної педагогіки, оскільки ця сфера науково-практичної діяльності орієнтована на створення сприятливих умов для соціального розвитку особистості людини старшого віку, яка сьогодні позбавлена можливості бути учасником інформаційного обміну. Для розв'язання зазначеної проблеми нами було обґрунтовано і розроблено соціально-педагогічну програму (далі Програма).

Загальна мета Програми – забезпечити подальший соціальний розвиток підопічних стаціонарного закладу соціального обслуговування (далі СЗСО); гармонізувати міжпоколінні зв'язки; підвищити суб'єктність мешканців СЗСО в нових соціокультурних умовах.

У результаті реалізації констатуючого етапу експериментальної роботи визначено основні напрями соціально-педагогічної роботи в СЗСО, а саме:

- на зовнішньому рівні розвивати соціально-культурне середовище стаціонарного закладу соціального обслуговування через волонтерську діяльність територіальної громади;
- на внутрішньому рівні підвищити ефективність соціальної адаптації мешканців СЗСО через анімаційно-дозвілєву діяльність з опорою на соціально адаптованих підопічних СЗСО;
- на індивідуальному рівні набути нові соціальні знання через просвітницько-інформаційну діяльність «Університету третього віку», створеного на базі СЗСО.

Об'єкт програми: люди похилого віку – мешканці (підопічні) СЗСО.

Суб'єкт програми: адміністрація СЗСО, культмасовий працівник, соціальні працівники СЗСО, волонтери з представників територіальної громади, соціально адаптовані мешканці СЗСО, координатор – соціальний педагог (автор програми).

Координаційно-творча група: представники соціальних служб, громадських організацій, медичних закладів, засобів масової інформації та інших структур, що входять до соціально-культурного середовища, з якими координується соціально-педагогічна діяльність з мешканцями СЗСО. До співпраці залучаються психологи, соціальні працівники, юристи та інші спеціалісти.

Принципи реалізації програми: гуманізм, активне залучення підопічних СЗСО до діяльності в соціально-культурному середовищі стаціонарного закладу, демократичність, гармонізація соціального та індивідуального в процесі соціально-педагогічної діяльності, системність, комплексність.

Завдання програми:

1. Формувати стійкі позитивні ціннісні орієнтації людини похилого

віку щодо старості, водночас із засвоєнням соціальних цінностей.

2. Сприяти формуванню соціальних якостей особистості людини похилого віку, орієнтацію на толерантне, гуманне ставлення до іншої людини.

3. Формувати ставлення до власного призначення як до відповідального соціального завдання, стимулювати соціальну активність та відповідальність.

4. Ознайомлювати з міжнародною та вітчизняною законодавчою базою захисту прав людей похилого віку; інформувати про заходи щодо соціальної підтримки людей похилого віку в соціумі та можливі наслідки девіантних проявів.

5. Відтворювати досвід кращих українських народних традицій щодо виховання в молоді почуття поваги до старих людей, підопічних стаціонарного закладу зокрема, та сприяти формуванню в підопічних стаціонарного закладу власних традицій у соціально-культурному середовищі стаціонарного закладу.

6. Сприяти профілактиці дезадаптації, небайдужого ставлення до інших підопічних закладу, людей похилого віку в соціумі;

7. Сприяти гуманізації відносин у середовищі стаціонарного закладу для забезпечення ефективної соціально-педагогічної адаптації людей похилого віку.

8. Зміцнювати зв'язок між інститутами соціуму для підвищення ефективності соціально-педагогічної адаптації, щоб надалі цей напрям роботи в громадських організаціях та соціальних установах ставав стабільнішим, мав продовження.

9. Зміцнювати зв'язок між поколіннями, що сприятиме підвищенню ефективності соціально-педагогічної адаптації.

Програма розрахована терміном на шість місяців, припускає доопрацювання змісту соціально-педагогічної діяльності залежно від одержаних результатів діагностування учасників дослідно-експериментальної роботи. Такий підхід забезпечує постійне вдосконалення Програми, відмову від недостатньо ефективних способів досягнення мети, застосування нових ідей і кращих взірців інноваційного соціально-педагогічного досвіду. Програма складається з трьох модулів, що відповідають напрямам соціально-педагогічної діяльності з людьми похилого віку.

Модуль I Розвиток соціокультурного середовища стаціонарного закладу через активізацію волонтерської діяльності територіальної громади (зовнішній рівень).

Мета: налагодження зв'язків СЗСО з територіальною громадою.

Реалізація цього напрямку передбачає такі завдання:

1. Використання виховного потенціалу територіальної громади для подолання соціальної ізоляції мешканців СЗСО.

2. Гармонізація міжпоколінних зв'язків

3. Підвищення професійного рівня працівників СЗСО щодо

удосконалення форм та методів роботи з людьми похилого віку.

До участі в Програмі було залучено членів громадського об'єднання ветеранів-працівників освіти; членів поетично-літературного клубу «Вісімнадцять», студентів, школярів та інших представників територіальної громади. Соціально-педагогічна робота на цьому напрямі має проводитися поетапно.

Перший етап – використання засобів масової інформації з метою привернути увагу громадськості до соціальних проблем мешканців СЗСО; організація дискусії на сторінках друкованої преси та в мережі Інтернет щодо можливих шляхів вирішення цих проблем; надати можливість висловити свою точку зору самим мешканцям СЗСО на сторінках місцевої преси. і налагодження зв'язків між представниками територіальної громади і мешканцями СЗСО.

На другому етапі проводиться опитування серед школярів та студентів щодо бажання встановити зв'язки з представниками старшого покоління, що проживають у СЗСО. На цьому етапі відбувається відвідування школярами СЗСО, зустрічі з ветеранами, спільна діяльність з організації святкових заходів на території стаціонарного закладу, організація екскурсій, оформлення альбому зі світлинами з життя мешканців СЗСО для його презентації в міській бібліотеці.

На третьому етапі проводилася робота з персоналом СЗСО, в тому числі лекції з педагогічної геронтології, тематика яких була пов'язана з проблемою соціальної адаптації людей похилого віку до умов інформаційного суспільства [1, с. 121 – 128; 4, с. 82 – 93; 5, с. 13 – 18].

Модуль II. Активізація процесу соціально-педагогічної адаптації в стаціонарних закладах через організацію анімаційно-дозвіллевої діяльності з опорою на соціально адаптованих мешканців цих закладів (внутрішній рівень). Мета: підвищення суб'єктності людей похилого віку. Реалізація цього напряму передбачає такі завдання:

1. Підвищення соціальної активності мешканців СЗСО через організацію самоврядування.

2. Розвиток творчого потенціалу людей похилого віку засобами арт-терапії.

3. Організація клубної діяльності.

Проведення загальних зборів мешканців СЗСО з представниками адміністрації закладу з метою вдосконалення самоврядування у вигляді реорганізації культурно-побутової комісії, оновлення її складу та активізація діяльності. з залученням нових активістів з числа соціально адаптованих мешканців СЗСО (соціально адаптованих мешканців виявлено в результаті первинної діагностики).

Використання методів арт-терапії – естетотерапія (відвідування музеїв), фольклор-терапія (організація свят за народним календарем); бібліотекотерапія (читання літератури з подальшим обговоренням прочитаного, організація літературно-музичного вечорів) [3, с. 197 – 215].

Створення клубу та організація його діяльності: щотижневий захід

«Жива газета» з постійними сторінками «Сад-город», «Я-турист», «Я-художник»; зустрічі з представниками місцевої творчої інтелігенції; щомісячний захід «Розмовне кафе» за участі представників творчої інтелігенції, щотижневі засідання «Круглого столу» для обговорення актуальних питань [7, с. 36 – 39].

Модуль III. Організація «Університету третього віку» як провідної форми просвітницько-інформаційної діяльності з людьми похилого віку (індивідуальний рівень Реалізуючи третій напрям соціально-педагогічної роботи на індивідуальному рівні, на базі стаціонарного закладу було організовано «Університет третього віку».

Завдання:

1. Сприяння самореалізації людей похилого віку шляхом набуття нових знань, умінь, навичок.

2. Формування позитивного ставлення до здорового способу життя, розвиток комунікативних навичок, стабілізація емоційного стану; формування стійкості до стресів.

3 Підвищення рівня саморозкриття та творчого самовираження; підвищення рівня суб'єктивного ставлення до життя.

4. Забезпечення ефективної адаптації людини похилого віку до умов нового соціокультурного середовища.

Зворотній зв'язок між мешканцями СЗСО та колективом організаторів дозволив виявити зацікавленість такими проблемами як: здоровий спосіб життя, мовознавство, правознавство, історія, краєзнавство, комп'ютерні знання тощо. Відповідно до цих побажань було організовано заняття. Робота університету носить просвітницький характер, дозволяє людині похилого віку дістати відповіді на питання: як лікуватися, тренувати пам'ять, який спосіб життя обрати, як зберегти себе як особистість, сформувати нову стратегію поведінки, озброїтися новими способами дії, змінити соціальні стереотипи, зрозуміти, що вік – не лише втрата, але й розвиток. Значущість цієї роботи визначено девізом: «Ми не старіємо, а стаємо старшими». У рамках геронтологічного університету реалізовувалися програми: «Підтримка самореалізації людей похилого віку», «Вчимося старіти», «Духовна культура», «Історія рідного краю» тощо. Ціль програм: розвивати пізнавальний інтерес до різних життєвих аспектів. Завдання геронтологічного університету – дати знання слухачам про соціально-психологічні особливості людей третього віку; методи соціальної взаємодії і збереження соціального благополуччя в найближчому оточенні; секрети здорового способу життя, а також залучення до соціально значимої діяльності, розширити соціальні контакти.

У процесі реалізації третього напрямку соціально-педагогічної роботи було застосовано соціально-педагогічну освітню технологію, що включає кілька організаційних етапів. На першому етапі відбувається формування групи тих, хто хоче навчатися, відбувається ознайомлення з цілями і завданнями геронтологічного університету.

Отже, на цьому етапі визначаються теми, які найбільшою мірою цікавлять мешканців стаціонарного закладу, визначається коло проблем, що вимагають вирішення.

Другий етап в реалізації освітньої соціально-педагогічної технології – проектування конкретних занять, виходячи з аналізу діагностики. Результатом цього етапу було складання тематичного плану проведення занять. Серед основних тем слухачам геронтологічного університету запропоновано такі: позитивні норми розвитку особистості; адаптація до старості; соціальне здоров'я, психологічне здоров'я, самотність або соціальна взаємодія; феномен довголіття.

Заняття з людьми похилого віку вимагають наявності певних навичок, тактовності з боку викладачів, знання лексичного запасу людини старшого віку, в тому числі звільнення мови викладача від складних професійних термінів, стислості і точності висловлювань, вибудовування найпростіших питань для можливості діалогу з підопічними.

При проектуванні навчального заняття з людьми похилого віку необхідно чітко сформулювати мету; розробити план проведення; продумати основні питання; врахувати аналіз попереднього заняття. Кожне заняття складається з трьох частин: лекція, дискусія, підведення підсумків. Розроблену модель проведення занять було випробувано не лише в неформальній групі з соціально активних людей, які прийшли за власним бажанням, а також у формально-структурованій групі з числа мешканців СЗСО.

На базі Університету третього віку було створено комп'ютерний клас з метою оволодіння інформаційними технологіями та ресурсами Інтернет для вирішення соціальних проблем людей похилого віку (подолання самотності, спілкування з однодумцями тощо), реалізації людиною похилого віку свого права на отримання, передачу, розповсюдження інформації (відповідно до Закону «Про інформаційне суспільство в Україні»), подолання інформаційної нерівності людей похилого віку в суспільстві.

Для занять у комп'ютерному класі було використано навчальну програму «Оволодіння інформаційними технологіями і ресурсами Інтернет для соціалізації, соціальної адаптації та покращення якості життя», розроблену В. Бізяновим (автор концепції «Гармонізація життя людей похилого віку в інформаційній цивілізації») [2, с. 81 – 86]. Програма відповідає психовіковим особливостям літніх людей [6, с. 177]. Було поставлено завдання навчити «учнів» користуватися Інтернет, надсилати листи електронною поштою, грати в комп'ютерні ігри тощо.

Навчальна програма включає такі кроки: відкриття, створення і збереження документу в Word; пошук інформації в Інтернет (новини, прогноз погоди, програма телепередач тощо); збереження цікавих веб-сторінок; збереження файлу веб-сторінки в течці «Мої документи»; копіювання тексту веб-сторінок або його частин у документ Word;

створення документу у Word; пошук в Інтернет друзів, знайомих, колег, однокласників; використання електронної пошти для спілкування з друзями, родичами, знайомими.

Заняття проводили волонтери – студенти 3 курсу факультету прикладної математики і менеджменту спеціальності «Прикладна математика» Харківського національного технічного університету радіоелектроніки; матеріально-технічну складову було забезпечено Харківською технічною компанією «НЕО». Заняття проходили протягом місяця, в подальшому учасники мали можливість під керівництвом наставників (волонтерів) самостійно виконувати різні завдання, пізніше могли працювати за власною ініціативою. Найбільше слухачів комп'ютерних курсів зацікавила можливість спілкуватися з іншими людьми в мережі Інтернет. Незважаючи на високий професійний рівень проведення занять, індивідуальний підхід, урахування психовікових особливостей «учнів», тільки частина учасників дослідно-експериментальної діяльності (близько 27%) долучилася до занять у «комп'ютерному класі». Це можна пояснити заниженою самооцінкою людей похилого віку, які недооцінюють свої реальні можливості, не вірять у свої сили. Причиною негативного ставлення до оволодіння інформаційними технологіями може бути й недостатня мотивація [6, с. 173].

Учасників дослідно-експериментальної роботи познайомили з можливістю використання комп'ютера для комп'ютерних ігор. Волонтери провели бесіду з учасниками експерименту на тему «Комп'ютерні ігри корисні для пенсіонерів». Слухачам продемонстрували кілька варіантів комп'ютерних ігор («Сапер», стратегічна гра «Red Alert» тощо) [6, с. 177]. Бажаючі могли спробувати власні сили.

Запропонована Програма не претендує на остаточне розв'язання проблеми соціальної адаптації людей похилого віку в умовах інформаційного суспільства. Подальшої розробки потребують питання удосконалення форм і методів організації соціально-педагогічної роботи з людьми похилого віку в стаціонарних закладах соціального обслуговування, професійної підготовки стаціонарних закладів до здійснення соціально-педагогічної діяльності, підвищення ефективності соціально-педагогічної адаптації людей похилого віку до умов інформаційного суспільства.

Список використаної літератури

1. Альперович В. Д. Геронтология. Старость. Социокультурный портрет : Учеб. пособие / В. Д. Альперович. – М. : ПРИОР : Эксперт. Бюро, 1998. – 270 с. **2. Бизянов В.** Гармонизация жизни пожилых людей в информационной цивилизации / В. Бизянов // Педагогические науки. – 2010. – № 8 (195) квітень. – С. 81 – 86. **3. Копытин А. И.** Практикум по арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2001. – 448 с.

4. Мелкумян А. С. Геронтология: Учеб. пособие / А. С. Мелкумян. – М. : Социально-технологический институт Московского государственного университета, 2002. – 214 с. **5. Яцемирская Р. С.,** Беленькая И. Г. Социальная геронтология : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Р. С. Яцемирская, И. Г. Беленькая. – М. : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1999. – 224 с. **6. Ownby R., Czaja S.** Cognitive Abilities That Predict Success a Computer-Based Training Program / R. Ownby, S. Czaja, D. Loewenstein // The Gerontologist. – 2008. – Vol. 48, № 2. – P. 170 – 180. **7. Pokrzycka L.** Aktywność przez całe życie / Lidia Pokrzycka // Nowa Szkoła. – 2012. – nr 2. – P. 36 – 39. **8. Wilgosiewicz-Begińska J.,** Chrobak J. Twórczość ludzi w podeszłym wieku oraz jej pozytywny wpływ na starzenie się / J. Wilgosiewicz-Begińska, J. Chrobak // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. – 2010. – nr 1. – P. 38.

Новікова О. Ю. Соціально-педагогічна програма адаптації людей похилого віку с стаціонарних закладах соціального обслуговування в умовах інформаційного суспільства

У статті йдеться про реалізацію програми з соціальної адаптації людей похилого віку, які проживають в стаціонарних закладах соціального обслуговування, пропонується алгоритм ходу реалізації. Об'єкт програми: люди похилого віку – мешканці (підопічні), котрі перебувають в стаціонарному закладі. Суб'єкт програми: адміністрація, культмасовий працівник, соціальні працівники, психолог, соціально адаптовані мешканці стаціонарного закладу, координатор – соціальний педагог – автор програми. Принципи реалізації програми: гуманізму, активного залучення підопічних стаціонарного закладу до діяльності у соціально-педагогічному середовищі останнього, демократизації, гармонізації соціального та індивідуального в процесі соціально-педагогічної діяльності, системності, комплексності. Напрями соціально-педагогічної діяльності: збагачення соціального середовища стаціонарного закладу; удосконалення соціально-педагогічної роботи з мешканцями стаціонарного закладу (організація «Університету третього віку»; організація освітньо-інформаційного простору в межах стаціонарного закладу.

Ключові слова: люди похилого віку, стаціонарний заклад соціального обслуговування, соціальна адаптація, соціально-педагогічна програма.

Новикова О. Ю. Социально-педагогическая программа адаптации пожилых людей в стационарных учреждениях в условиях информационного общества

Статья посвящена обоснованию программы социальной адаптации пожилых людей в стационарных учреждениях, предлагается алгоритм реализации программы. Субъект программы – администрация стационарного учреждения, культмассовый работник, психолог, социально адаптированные подопечные стационарного учреждения,

координатор – соціальний педагог (автор програми). Принципи реалізації програми: гуманізм, активне залучення підопечних стаціонарного закладу до діяльності в соціально-педагогічній мережі, демократизація, гармонізація соціального та індивідуального в процесі соціально-педагогічної діяльності. Системність, комплексність. Напрямлення соціально-педагогічної діяльності: збагачення соціальної середовища стаціонарного закладу; удосконалення соціально-педагогічної роботи (організація анімаційної діяльності) з пожилыми людьми, організація освітньо-інформаційного простору (організація Університету третього віку) на базі стаціонарного закладу.

Ключевые слова: пожилые люди, стаціонарні заклади соціального обслуговування, соціальна адаптація, соціально-педагогічна програма.

Novikova O. Yu. The Socio-pedagogic Program of Adapting Senior People in Stationary Institutions of Social Service Under the Conditions of Information Society

The article is about the realization of the program of social adaptation of aged people, who live in stationary institutions of social service, the algorithm of realization course is offered. The object of the program: aged people – inhabitants (people under ward ship), who live in stationary institutions. The subject of the program: administration, animators, social workers, psychologists, socio-adapted inhabitants of stationary institutions, coordinator-social pedagogue – author of the program. The principles of the program implementation: humanity, active involvement of inhabitants of stationary institutions into the activity of socio-pedagogic environment, democracy, harmonization of social and individual development in the process of socio-pedagogic activity, system, complexity. The purposes of the program correspond to the criteria of social adaptation of aged people to the conditions of information society. The program is directed to the implementation of such tasks: – the enrichment of social environment of a stationary institution;- the improvement of socio-pedagogic work with the inhabitants of stationary institutions; – the organization of educational – information space, the educational process within the stationary institution (educational vector). During the implementation of this program were used the forms, methods, technologies of socio-pedagogic activity with aged people. Further results received during this research will be analyzed with the help of methods of mathematical statistics to determine the credibility of the received results.

Key words: aged people, stationary institutions of social service, social adaptation, socio-pedagogic program.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2014 р.

Прийнято до друку 28.03.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Дмитренко Т. О.